

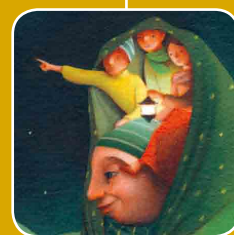
Што ќе се случи доколку овие права не се почитуваат?

Остварувањето на одредени права може да се ограничи поради оправдани причини, на пример да те заштитат од значителна опасност или да се земе во предвид степенот на твојата зрелост или возраст. Некои права, како што се правото на живот, образование, здравство и заштита од насилство или експлоатација, не можат никогаш да се ограничат, па дури ни од страна на родителите или наставниците. Доколку сметаш дека твоите права се повредени, можеш:

- да поразговараш со некому кому му веруваш, како што се твоите родители, наставници, лекари, пријатели, социјални работници или други лица кои се грижат за тебе;
- завони на посебниот телефонски број за деца жртви на насилство за да поразговараш со лице кое може да те посветува;
- оди во полиција, поднеси поплака и побарај заштита од државата;
- стапи во контакт со народниот правобранител за деца или со волонтерска организација која ги брани правата на децата;
- или во одредени случаи можеш да поднесеш жалба до Европскиот суд за човекови права

ГРАДЕЈЌИ ЈА ЕВРОПА ЗА И СО ДЕЦАТА

Советот на Европа

Советот на Европа е меѓународна организација основана во 1949 година и денес има 47 држави кои се нејзини членки. Неговата улога е унапредување на човековите права, демократијата и владеењето на правото. Тој воспоставува заеднички демократски принципи, врз основа на Европската конвенција за човекови права и други конвенции и препораки за заштита на поединците, што секако тука се опфатени и 150 милиони деца во Европа.

Програмата „Градејќи ја Европа за и со децата“ се однесува на унапредување на правата на децата и нивна заштита од насилство. Тимот кој ја спроведува програмата се занимава со такви прашања како што се насилство во домот и на училиште, образование за човековите права, децата и интернетот и децата и системот на правдата. Можеш да ја посетиш нашата интернет страница за да добиеш повеќе информации за нашите конвенции, состаноци и публикации, како и да пристапиш до нашата „online“ игра „Wild Web Woods“.

“Building a Europe for and with Children”
Council of Europe
F-67075 Strasbourg Cedex
www.coe.int/children
children@coe.int

Овој документ е изготвен со сесрдна поддршка на Владата на Финска.

SWE - © Council of Europe - Illustration: Eric Puybaret

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Јас имам права, Ти имаш права, Тој/таа има права...

Вовед во правата на децата

Секој има права. Дотолку повеќе, што како момче или девојче кое е на возраст под 18 години, ти имаш одредени посебни права. Во Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето од 1989 година е предвидена листа на овие права, како и чекори што владите мора да ги преземат за да се овозможи остварување на овие права.

Твојот опстанок, твојата заштита и твојот развој

- Ти имаш право на заштита на твоите интереси во сите одлуки кои се однесуваат на тебе и право да не бидеш дискриминиран, на пример поради твоето потекло, мислења, уверувања и полот.
- Ти имаш право на живот, како и право на избалансиран и здрав физички, ментален, духовен, морален и социјален развој.
- Ти имаш право на задоволување на основните потреби во поглед на исхраната, облеката, домот и здравјето.
- Ти имаш право на заштита од сите форми на експлоатација, злоупотреба, физичко и психолошко насилство, вклучително и она што се случува во семејството и во установите кои се грижат за децата.
- Ти имаш право на високи стандарди на образование, со цел да се обезбеди севкупен развој на твојата личност, таленти и способности. Преку образованието, ти треба да научиш да ги почитуваш правата и слободите на другите, и да се подготвиш за одговорен живот во едно слободно општество, во духот на меѓусебно разбирање, мирот, толеранцијата, еднаквоста и пријателството помеѓу сите народи.
- Ти имаш право на широк спектар на објективни информации.
- Доколку имаш ментални или физички пречки, ти имаш право да водиш достоинствен живот, така што ќе можеш да се интегрираш во општеството, ќе можеш да ја развиваш својата личност и да уживаш максимална самостојност.
- Ти имаш право на одмор, слободни активности и рекреативни, уметнички и културни активности во опкружување соодветно за твојата возраст и во кое твоите права се почитуваат.

Твојот идентитет, твојот приватен живот и твоето семејство

- Ти имаш право на име, на државјанство и на заштита на твојот идентитет. Доколку припаѓаш на одредена етничка, верска или јазична малцинска заедница, ти не можеш да бидеш лишен од правото да водиш сопствен културен живот, да ја исповедаш сопствената вера или да го користиш јазикот на групата на која и припаѓаш.
- Ти имаш право на заштита на твојата приватност. Никој не смее незаконито да се меша во твојот приватен живот или во животот на твоето семејство. Твојот дом, твојата преписка, твојата чест и твојот углед се заштитени со закон.
- Твоите родители сносат заедничка одговорност за твоето воспитување и развој. Тие имаат право и должност да те насочат како да ги оствариш твоите права и да ги исполниш твоите обврски.
- Ти имаш право да знаеш кои се твоите родители и тие да те одгледуваат, освен во случај тоа да е спротивно на твојот интерес.
- Ти имаш право да знаеш каде се наоѓаат твоите родители, како и да влезеш во друга земја за да им се придружиш. Твоите родители имаат исто такво право спрема тебе.
- Во случај на одделување, имаш право да бидеш прашан за сите одлуки кои се однесуваат на односите со твоите родители. Доколку си одделен од твоите родители, или од еден од нив, ти имаш право редовно да се гледаш со нив, освен доколку тоа е спротивно на твојот интерес.
- Посвојувањето ќе биде дозволено само доколку тоа е во твој интерес.

Твоите слободи

- Слобода на мислење: штом ќе станеш способен за тоа, ти имаш право да го изразиш твоето мислење за било што те интересира и те засега. Твоето мислење мора да биде земено во предвид.
- Слобода на изразување: ти имаш право да се изразуваш слободно и да бараш, примаш или да шириш информации.
- Слобода на мисла, совест и вероисповест.
- Слобода на здружување: имаш право да се здружиш со други луѓе и да учествуваш на сабири.

Постојат ограничувања на овие слободи. Мора да ги почитуваш правата и слободите на другите, и не треба да бидеш закана за општеството или за самиот себе.

Ти и државата

- Државата мора да преземе сè што е неопходно за да можеш да ги уживаш твоите права и слободи.
- Државата мора да те заштити и да ја обезбеди твојата благосостојба. Државата мора да им помогне на твоите родители или на лицата кои се грижат за тебе, преку основање институции и служби кои ќе се грижат за твоите интереси и твојата благосостојба.
- Доколку не можеш да живееш со твоето семејство, државата мора да те заштити и да ти помогне. Таа мора да најде решение кое ќе води сметка за твоето минато и твојата култура, а имаш и право твојата состојба редовно да се разгледува.
- Државата мора да преземе мерки за да те заштити од опасностите кои се поврзани со недозволените дроги.
- Доколку си бил жртва на насилство, државата мора да ти помогне и да помогне да се вратиш во нормалниот начин на живот.
- Ти имаш право на правда. Државата мора да се погрижи системот на правдата да биде прилагоден на твоите посебни права и потреби.
- Не смееш да бидеш изложен на мачење, сурово или понижувачко казнување.
- Не смееш да бидеш осуден на смртна казна или на казна доживотен затвор.
- Не смееш да бидеш незаконски уапсен. Притворот мора да биде последна опција. При тоа, притворот мора да биде што е можно пократок и да ги земе во предвид твоите потреби и твојата возраст. Додека си во притвор, мора да бидеш одвоен од возрастните притворени лица и затвореници, освен во исклучителни околности кога тоа е во твој интерес, ти имаш право да одржуваш контакти со твојата фамилија.
- За време на војна, државата мора да те заштити и да се грижи за тебе. Доколку имаш помалку од 15 години, не смее да те регрутираат да служиш војска.

Меѓународните конвенции се договори помеѓу државите. Со овие договори се предвидуваат правила коишто мора да се почитуваат, но со нив исто така се поттикнуваат државите да преземаат мерки кои се поповолни за децата. Доколку законот на твојата држава е поповолен отколку конвенцијата, во таков случај мора да се примени националниот закон.

Меѓународните организации и ти

Државите основале голем број меѓународни организации. Некои од нив, како Обединетите нации и Советот на Европа, беа основани заради заштита на човековите права, спречување на судири и градење на поправедни, понапредни и демократски општества. Скоро сите меѓународни конвенции се изготвени од страна на овие организации, кои потоа преземаат чекори за да обезбедат државите да ги почитуваат правата кои се утврдени во овие конвенции.

Комитетот за правата на детето ја следи примената на Конвенцијата на Обединетите нации за правата на детето. Можеш да ги погледнеш препораките на комитетот кои се однесуваат на твојата земја.

Децата исто така можат да поднесуваат предмети пред Европскиот суд за човекови права. На пример, Судот одлучи дека одредена држава ја повредила Конвенцијата бидејќи не ги заштитила децата од физичко казнување во затворите, во училиштето или во домот. Една друга држава беше осудена поради тоа што не се грижела за едно девојче кое патувало само.

